

KARACADAĞ

DİYARBAKIR HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Mühim bir Konferans	
Gizli emel (Şiir)	<i>İhsan Akpolat</i>
Büyük zaferlerimizden ikinci	<i>Ömer Öner</i>
İnönü zaferi	
18 Mart 1915	***
Osmanlı padişahı IV ün Diyarbakır	<i>Kâzım Baykal</i>
eyaleti için fermanı	
Bibliyografya	<i>K. Baykal</i>
Diyarbakır — Malatya avcıları arasında
atış müsabakaları	
Yeni çıkan Halkevleri dergileri etrafında
Halkevi haberleri

SAYI: 38

Mart

1941

CİLT : 4

DİYARBAKIR BASIMEVİ

Yazı Hey'eti

Dil Edebiyat komitesi :

Salim Atalık — Kâzım Baykal — Kâzım Vehbi Oral — Süheyl Beken
Süleyman Savaş

MUHABİR AZA : Cavit Demiral (Lice) Münip Gültekin (Ergani)
Fuat Arıkan (Eğil) Calâl Şefkatlioğlu (Kulp)

Umumî Neşriyatı İdare eden Yazı İşleri Müdürü
AGÂH ARMAN

Abone Şartları : Yıllığı 100 Kuruş 6 Altı aylığı 50 Kuruş Fıatı 10 Kuruş.

Abone olmak isteyenler Diyarbakır Halkevi başkanlığına müracaat etmelidir.

KARACADAĞ

Diyarbakır Halkevi Tarafından ayda bir Çıkarılır

MÜHİM BİR KONFERANS

Ankara'dan şehrimize gelmiş olan Konya mebusu Bay Ali Rıza Türel, Cihan harbinin aldığı son vaziyet karşısında bizim milletece aldığımız kararı ve öteden beri yaptığımız harp hazırlığını izah etmek üzere halkevinde bir konuşma yapmıştır.

Salonu dolduran kesif bir kalabalık tarafından büyük bir alâka ile dinlenen bu konuşmasında hatip, harici tehlikenin gelip hududumuza dayandığını söyledikten sonra, yeni nizamın hakikat ve mahiyetini izah etmiş ve hükümetin esas siyaseti "Yurtda Sulh, Cihanda Sulh., vecizesiyle ifade olunan bir sulh siyaseti olduğunu hiç kimseye, hiç bir tecavüz emelimiz olmadığını, fakat hariçten gelecek her türlü tecavüzlere karşı yurdun bütünlüğünü ve istiklâlini müdafaa için silâha sarılacağımızı ve bu hususta lâzımgelen bütün tedbirle-

rin alınmış olduğunu ve alınmakta devam edildiğini söylemiştir.

Kahraman ordumuzun her tecavüze karşı koyacak şekilde hazırlanmış ve milli müdafaa cephemizin maddi ve manevi bakımdan tam ve sarsılmaz olduğunu, milli birliğimizin, başka milletlere örnek teşkil edecek derecede sıkı bulunduğunu tebarüz ettirdikten sonra, hatip top yekûn harplerde halka düşen vazifeleri anlatmış hükümetçe takip edilen harici siyasetin, İngiltere ile olan ittifaklarımızın milli menfaatimize en uygun bir siyaset olduğunun son hadiselerle bir defa daha sabit olduğunu, hariçten bir tecavüze uğramadığımız müddetçe, bugünkü sulh ve harp harici siyasetimizde devam edeceğimizi söylemiş ve bunların hepsinden daha üstün ve ehemmiyetli olarak, Türk milletinin başında istiklâl ve şerefi-

miz için muzafferane mücadeleler le pişmiş ve milleti şeref, saadet ve terakkilere mazhar kalmış olan Milli Şef İnönü'nün bulunması müstesna bir mazhariyet teşkil ettiğini, bütün milletin şefinin etrafında toplandığını, ve bu durumda olan millete tecavüzün kolay ol-

myadağım ve şayet bir tecavüze uğrarsak, istiklâl mücadelesinde olduğu gibi dünyaya yeni bir kahramanlık nümunesi vereceğimizi söyleyerek konuşmasına nihayet vermiş ve sürekli alkışlanmıştı.

Gizli Emel

Kafamda gizlenen bir emelim var,
Ufkumda esmesin ne tipi, ne kar
Gözlerim her şeyde muamıma arar,
Dokunmayın bana daldım engine..

*
*

Aradığım nedir, nedir düşüncem?
Beni teskin eder, yalnız her gecem,
Kalbimde gizlenen bu tek bilmece,
Başlamış benimle, hayal cengine.

*
*

Artık yüzündeki perdeyi kaldır,
Gördüğüm şey benim, bir istikbaldır.
Gönlümde tutuşan, yalnız H'lâldır,
Bırakın dalayım onun rengine...

İhsan Akpolat

BÜYÜK ZAFERLERİMİZDEN İKİNCİ İNÖNÜ ZAFERİ

Ömer Öner

İstiklâl mücadelemizin ilk zaferini müteakip ikinci zaferi arada büyük bir fasıla vermeden meydana gelmiş oldu. 1921 Yılı Mart ayının 31 inci günü kazanılan ve birinci İnönü Zaferini takip etmiş olan bu zafer de İkinci İnönü zaferidir.

Bütün bir tarihi, geçmiş vakıaların esaslarını açık ve vazih bir şekilde ifade etmiş bulunan büyük nutuktan gene bugünkü mevzuumuza ait parçalar okuyalım : (Büyük nutuk, sahife : (360, 361, 362)

“Yunan ordusunun Bursa ve şarkında mühim bir gurupu; Uşak ve şarkında diğer bir gurupu vardı. Bizim de kuvvetlerimiz, Eskişehir şimali garbisinde ve Dumlupınar ve şarkında olmak üzere iki grup halinde idi. Bundan başka Yunanlıların, Mendires boyundaki kışaata karşı da kışaatımız vardı. Yunan ordusunun Bursa ve Uşak gurupları, 23 Mart 337 gününü ileri harekâta geçtiler. İsmet Paşa kumandasında bulunan garp cephesi kışaati, arzettiğün gibi,

Eskişehir şimali garbisinde tahaşşüt etmişti. Karar, muharebeyi İnönü mevaziinde kabul etmekte. Ona göre tedabir ve tertibat alınmıyordu. Düşman, 26 Mart akşamı İsmet Paşa'nın işgal ettirdiği mevaziin sağ cenahı ilerisine yanaştı. Ertesi günü, bütün cephe de temas hasıl oldu. Düşman 28 de sağ cenahımıza taarruza geçti 29 da her iki cenahtan taarruz etti. Düşman mevzii, mühim muvaffakiyetler elde ediyordu. 30 Mart günü şiddetli muharebelerle geçti. Bu muharebelerin de neticesi düşman lehine tecelli etti ..

“Bundan sonra, sıra bize geliyordu. İsmet paşa 31 Mart günü mukabil taarruza geçti. Ve düşmanı mağlup ederek, 31—1 Nisan gecesi ric'ate mecbur etti. Bu suretle, tarihi inkilâbımızın bir sahifesi, ikinci İnönü zaferiyle imlâ edildi..

Büyük ATA, İkinci İnönü harbini ve kazanılan zaferi kısa ve fakat ihatalı ifadelerle anlatıktan

sonra zaferi müjdeliyen Garp cephesi komutanı eşsiz kahraman İsmet İnönü'nün çektiği telgrafla kendilerinin yazdıkları tebrikât ve teşekküratı kaydetmeden geçemiyor :

“Efendiler, düşman çekilirken Garp cephesi kumandanı ile. 1 Nisan günü cereyan eden muhaberat, o günün tahassüsâtını tesbit eden vesaidir. O tahassüsâtı ihya için müsaade buyurursanız o günkü muhaberattan bazı telgrafları aynen okuyacağım.

Metrestepe

1/4/337

Saat 6,30 sonrada Metrestepeden gördüğüm vaziyet : Gündüz bey şimalinde, sabahtanberi sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi, sağcenah gurubunun taarruzile gayri muntazam çekiliyor. Yakından takip ediliyor. Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok Bozöyük yanyor. Düşman, binlerce maktullerile doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terketmiştir.

Garp cephesi kumandanı
İsmet

Ankara

1/4/337

İNÖNÜ MUHAREBE MEYDANINDA METRESTEPE’de GARP CEPHESİ KUMANDANI ve ERKÂNI HARBİYE UMUMİYE REİSİ İSMET PAŞAYA

Bütün tarihi Âlemde, sizin İnönü meydan muharebelerinde deruhte ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhte etmiş kumandanlar enderdir. Milletimizin istiklâl ve hayatı, dâhiyane idareniz altında şerefle vazifelerini gören kumanda ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük emniyetle istinat ediyordü. Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs taliini de yendiniz. İstiklâl altındaki bedbaht topraklarımızla beraber bütün vatan, bugün müntehalarlarına kadar zaferinizi ies’it ediyor. Düşmanın hırsı istilâsı azim ve hamiyetinizin galçın kayalarına başını çarparak hürdehaş oldu.

Namınızı, tarihin kitabei mefahirine kaydeden bütün milleti hakkınızda ebedi minnet ve şükranı sevkedem büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir meydanı şeref seyrettirdiği kadar milletimiz ve kendiniz için şaşaaı itilâ ile dolu bir ufku istikbale de nazır ve hakim olduğunu söylemek isterim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Ve nihayet Garp cephesinin dâhi komutanı, o zaman Büyük Millet Meclisi Reisi bulunan Atatürk’e tebrikât ve takdirattan dolayı teşekkürlerini arz ederek

İstiklâl tarihimizin gözler kamaştırın bu sahifesini de işte bu suretle kapamış oldu.

Hakikat, daima hakikattir. Türk milleti na mağlup bir millettir. Tarihi büyük hareketler, onun engin dehası, bükülmez kolu ve çelik ellerile meydana gelmiştir. Teprenen bir Türk âlemi, çalkanan bir dünya meydana getirdi. Tarih ilk yazılarını onun dillere destan olan hamlelerinden aldı, son yazılarını da onun kuvvetin, den, azametinden ve bu kuvvet ve azametinin doğurduğu hareketlerinden alacaktır. Bu hamlelerki,

beşeriyet âleminin çeşitli ırkları üzerinde değişmez tesirler, silinmez izler yaratan ve onlara haki ki veçheler kazandıran harikalarla doludur. Türkün dostu dost ve dostluğu dostluk olduğu kadar düşmanlarına karşı düşmanlığını da bilen mertliğini, korkmamazlığını bütün dünya şimdiye kadar aldığı bin bir çeşit derslerden anlamış olsa gerek.

Mukadderat işte böyledir ve böyle kalacaktır. Dünya durdukça türk yaşıyacak, Türklük yaşadıkça zaferler de yolundan şaşmıyacaktır.

Meselâ

Önüne yiyebileceğinden fazla ekmek alma. Kuruyan ve atılan bir lokma ekmeğın bile, bugün her zamandan daha büyük bir haram olduğuna inan.

18/ MART /1915

Yakın tarihin yapraklarını çeviriyorum :

Büyük harp, kanlı ve muztarip çehresile karşıma dikiliyor. Gözleri alevli, etrafı barut dumanlarile örtülüdür ve bu dumanların arasında tunçtan bir abide yükselmektedir.

Onun vakur simasındaşuur ve emniyetin resmi ışılıyor .

Tanıyorum :

O, MEHMETCİKTİR.

Tarihin kahraman dediği, tarihin alkışladığı MEHMET'cik ;

Düşünüyorum :

Büyük harp, felâketle de neticelenmiş olsa, Türk'e mev'ud olan hür ve şerefli istikbale sağlam bir köprü olmuştur.

Bu, en küçük bir itiraz kaydımdan bile uzakta duran müheykel bir hakikattir.

Gözlerimi takdirle, hayranlıkla yere indiriyorum.

İçimde kabaran şeylerle, göz-

lerimle yanan ışıkların 1915 den 1941 e düşen parıltılar ve akisler olduğunu fark eder gibiyim.

Yabancı bir el bu yaprağı çeviriyor :

18/Mart/1915 ;

Satvet ve varlığın, Türk azmi Türk iradesi önünde nasıl eridiğini gösteren bir gün;

Tonlarla çelik ve demir yağdıran, dev cüsseli dritnotların, yüreğinden yaralı vahşi hayvanlar gibi, homurdandığını gösteren bu tablonun en cazip tarafı, yine tunç çehreli MEHMET'in topunun başındaki tarihi silüetini bir kere daha görmek için en müstesna bir fırsat oluşudur.

Çanakkale sahil bataryaları şimdi ateş ve ölüm sığınakları içindedir.

Sayılı top, sayısız topa; sayılı mermi, sayısız mermiye; sayılı insan, sayısız insana karşı durmaktadır.

Tabiat bile, kendi kanunlarının

ve kendi kuvvetlerinin üstünde bir kanun ve bir kuvvetin mevcudiyetini kabul etmişe benziyor:

Bir biri ardınca, bu dev cüsse dritnotlar, mavi suyun ortasında Türk gücünün açtığı ebedi hufreye gömülüyorlar.

Sahil ateş duman içindedir.

Karanlık, denizin ortasındaki mağrur resmi geçitlerin son enkazını örtmeğe çalışıyor .

Bütün bu tabloya MEHMED'in gür sesi hakimdir :

Buradan geçilemez !

18/Mart/915 in 18/Mart/941 e düşen mürtesemi işte budur .

Milli Şef'de bunu söylemiştir. Türk Milleti de bunu söyledi.

Türkiye ne çalmır bir kapı, ne de aşılır bir ülkedir.

18/Martın yaratıcısı !

Ne kadar güvensen yeridir .

Çünkü sen, bu günkü bir gaflet dünyasına verilecek cevabı, bundan bir çok sene evvel vermiş bulunuyorsun ;

Lokantalarda önüne yiyebileceğinden fazla ekmek korrarsa - ki daima korlar. Hemen garsunu çağır, daha küçük bir porsiyon iste.

OSMANLI PADİŞAHI MEHMET IV ün DİYARBAKIR EYALETİ İÇİN FERMANI

Kâzım Baykal

Ulu caminin mabed kısmının avluya bakan divarı yüzünde, soldan dördüncü pencerenin sağ ve solu ile üstünü dolduran beş satır Osmanlı nesh'i ile taşlara hak edilmiş bir yazı var. Bir aynımında Siirt'teki Büyük Camide bulunduğunu dostum Süleyman Savcı bana anlattı. Yalnız oradakinde Diyarbakır kelimesi yerinde hangi kelimenin bulunduğu belli değil, taşı düşmüş. Bu kitabeler Diyarbakır ve Siirt'te aynı kelimelerle yazılmış olduğundan, anlaşıldığına göre Padişah tarafından tamim edilmiş bir ferman olup cami divarlarına hak edilmiş Belki başka yerlerde de bunların aynı vardır, biz görmedik. Mamafî fermanı divara yazmak teamülü yalnız Mehmet IV de münhasır değil nitekim aynı divarın biraz daha garbinda Gıyasüddin Keyhusrev ve Melik Salih'e ait birer ferman bulunduğu gibi Niğde de benzerleri görülmektedir. Mamafî ben bu yazımda yalnız Mehmet IV e ait olup Ulu camide ve arz ettiğim yerde bulunamı yazacağım. Kitabeden anlaşılacağı gibi ferman içtimai ve idari bakımdan Diyarbakırın

hususiyetini tebarüz ettiriyor. Bu fermanla tarihçiler tarihi, içtimaiyatçılar içtimai, edebiyatçılar da edebi ve folklor kıymet göreceklerdir.

Mehmet IV 1094 (1683 milâdi) tarihinde meşhur ikinci Viyana muharasını yapmıştı. Kendisi de Belgrat'a kadar gitmiş muhasaraya büyük vilâyetlerin valileri de iştirak etmiş. Bu arada Diyarbakır valisi Kara Mehmet Paşa da gitmiştir. Ferman bu sene verildiğine göre acaba vali ayrılırken getirtmiş olduğu fermanın yazdırdı, yoksa muhasara muvafakiyetsizlikle neticelendiğinden muhtelif cepheden taarruz eden düşmanlarla muharebede zayıf düşen devletin dahili otoritesini temin için mi verildi bilinmiyor. Ferman sonunda gün tesbit edilmiş olsaydı yahut o sene verilen fermanlar bulunsaydı fermanın ne maksatlarla ve hangi tarihi amillerle verilmiş olduğu anlaşılırdı. Biz bu amilleri göstermeden yalnız metni yazıyor ve analizini yapıyoruz.

*Bismillâhi elhamdü lillâhillezi ez-
hebe annel-hazen. inne rebbena legafurun
şekûr sadekallahül-azim. Padişahu âlem-
penah gazi sultan Mehmed han bini
sultan İbrahim eyyedeullahü ve ebkahü
hazretlerinin hattı hümayını şevket mak-
run ve madeletmeşhurları ile Diyarbe-
kirden ve eyaletinde raftı buyrulan bid'u
mezalim ve tekâlifi şakka ve mekârih-
dir ki beyan olunur. Evvelâ bikazail-
lâhi tealâ kendü sun'ile ateşe yanan ve
damdan ve ağaçtan düşenden ve suya
gark olandan öşür ve hizmet namına bir
şey alınmıya ve şeyhlik akçası alınmıya,
vey odun pazar akçası kadimden tayin
olunana muhalif alınmıya ve cami olun
şehir ve kasabalarda müstümanlar ara-
sında hamir ve arak bey ve şıra ve
şerab olunmıya ve hane ve avarıza nok-
san gelmiyecek tahmil olunmıya ve kara
ulustan [1] pişkeş ve zahirebaha nami-
le akçalar ve çadır başına koyun ve
kilim ve cecim ve keçeler alınmıya ve
zimmi keddudalgına kaftanbaha alınmı-
ya ve ispenciye [2] yetmiş akçadan
ziyade alınmıya ve evlerde taniriçün
maliko akçası ve çayır akçası ve tarh
arpası ve bal ve yağ ve odun ve penir
bahası ve koruk kalemiyyesi alınmıya
ve menzil ve mahallelerde oda kirası ve
ırgat ve meş'alci akçası ideynde cem'ey-
ledikleri sahan ve seraye hasırbaha ve
bulgur salyanesi ve buzhane masrafı ve
yedekçi ve bekçi ve tırpan ve boştan
ırgadiyyesi ve paskalya akçası ve kil-
selerde sakin olan keşişler ve ruhbanlar-
dan cizye vesair tekâlif alınmıya ve
bilecümle hilâfı şer ve kanun ve hilâfı
defter almağa rızayı hümayunnm yoktur.
Badeleyevm zikrolunan modellerin talep*

[1] Kara ulus seyrah aşiretlerdir. Siyah çar-
dır kullanırlar, burada bunlara kiraçı da derler.
Bunların kıptı olduğu da söylenir.

[2] İspenciye bir nevi şahsî vergidir.

*ve ahzine ve taifci zalemenin eyledikleri
zulma kim-i say ve ianet ederse ve
mevaddı mezkûrenin tebdil ve taygirine
ikdam ederse mazhari gazabi hazreti
melik el-kahhar ola. Femen beddelehu
bade masemihü feinnema ismuhu allel-
zine gübedilünehu innellâhe semiu alim.
Fehvağı şerifi üzere isim olduğundan
mada inne lânetallahi ale-zalimin de dahil
ola.*

* *

Kitabe Türkçe olduğundan ter-
ceme etmiyoruz. Yalnız altında
dört mısralık bir kıta yazılıdır.
Onu da ilave ediyoruz.

Lâfzan ve manen anın tarihin
eyle imlâ

Zeyle behane nihani anı sen
eyle tuhaf [3]

Çekti âda ayagın hattı hüma-
yun gelicek [4]

Tarihi oldu senetü erbeatisin
ve elef.

Memet IV Diyarbakır ve eya-
letinden bir takım vergileri kal-
dırmış, almanları da bir tertip ve
nizama tabi tuttuğu gibi kayıtsız
alınmaması hususunda ısrar edi-
yor. Teokratik devlet reisi emrini
bildirmeğe bir dua ile başladığı
gibi müeyyidesini de ayet ile
veriyor. (İşittiği halde tebdil
edenlerden günahların üstüne
almış buldukları, allahın işidici
ve bilici olduğu) nu bildiren

[3] Çok zor okuyor ve bir şey anlaşılıyor.

[4] Ada kelimesinin sonundaki elifin kıymeti
olan (Bir) adedi hazfedilirse tarih 1094 ü gösterir.
Birinci mısradaki mana tabirinin de işaret ettiği
ebeded hesabı tarihtir. Lâfzan tabiri ile olan ta-
rih son mısradır. Tamiyeye göre iki tarih birbiri-
ni tutmıyorsa da işaret ettiğimiz âda kelimesinin
son elifi kaldırılırsa tarih denk gelir.

ayetin delâleti üzerine günahkâr olduğunu ve bundan mâda (Allahın lâneti zalimler üzerine olsun) ayetinin medlulündeki zalimler arasına gireceğini bildirmekle ferman son buluyor.

* * *

Ferman ile kaldırılan vergiler şunlardır :

Hiç kimsenin dahli olmadan kazara ölenlerden, ateşe yanan, damdan ve ağaçtan düşenden, suda boğulandan öşür vesair vergi alınmıyacak (Herhalde namına tahakkuk etmiş bulunan vergiler murattır.) Şeyhlik (Lonca reisi) akçası alınmıyacak. Cami bulunan şehir ve kasabalarda içki içilmiyecek ve satılmıyacak. Ev ve mülhakatına zarar verecek mahiyette resim alınmaması, seyyar aşiretlerden peşkeş ve zahire beha (göçebeler sürülerini diğer birinin merasına soktukları zaman köy sahibi veya hükümetin aldığı bir nevi mera parası) namile bir vergi alınmıyacak, çadır başına kilim, keçe, cecim nevinden aynıyat olarak vergi alınmaması, hristiyan kethudaları (vekilharç) dan kaftanbaha nami ile bir vergi alınmaması, ispenciyye (içtimai yardım olarak alınan vergidir.) 70 akçadan fazla alınmıyacak (o zaman rasgele alındığı anlaşılıyor.) Tamir için malkoç akçası (ne olduğu anlaşılamadı,) bir takım gıda ve mahrukât maddelerinden (isimleri veriliyor), paskalya vergisi ve kiliselerdeki papas ve keşişlerden hiç bir vergi alınmıyacak. Ve ah-

nan bütün vergilerin defteri tutulacak, hesabı tesbit edilecek. Rasgele, belki de makbuzsuz vergi alınması sureti katıyede yasak ediliyor.

* * *

Ferman bir takım iktisadi müesseselere ima ettiği gibi müsavata tesise çalışıyor ve gezginci olan bir takım aşiretleri devlete ısındırmak için de hükümleri ihtiva ediyor. Bu cümleden olarak şeyhlik akçası alınmaması meselesi lonca başındaki büyük şahsın fazla bir vergiye tabi tutulmaması ve binaenaleyh iktisadi teşekkülü daha takviye fırsatını vermiş ve teşvik etmiş oluyor. Bir nevi belediye resmi mahiyetinde olan pazar yerinden alınan oktorvaya benzeyen bir verginin, şahıslar tarafından keyfi bir surette takdir edilen mikdarına mümanaat ediyor, el emeği ile elde edilen maddelerin satışını da tanzim ediyor ve küçük müstahsilleri himaye ediyor. Müsavat tesisi için hristiyanların din adamlarından vergiyi af suretile daha çok yaklaşıyor, islâm ulema ve din adamları vaziyetine uyduruyor. Müslüman din adamlarından nasıl vergi alınmıyorsa hristiyanlarınkinden de almamak suretile tebea arasında müsavât tesisine gayret ediyor. Aşiretleri o devlete yaklaşıyor. Velhasıl ferman Diyarbakırın o zamanki içtimai, iktisadi ahlâki hayatını tebarüz ettirmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

K. Baykal

Manisa Halkevi yayınlarından No. 8
M. Çağatayın Uluçay.

Manisadaki Sarây-i Âmir ve Şahzadeler Türbesi «849 H. — 1296 H»

1941 Kütüphanedeki No. 1085 C

Eser 80 sayfadır. İlâve olarak sarayın yanından önceki vaziyeti (bugün Halkevinin bir parçası) nı gösteren bir resim ile plâni, yirmi iki sultan türbesine ait üç resim ile bir plâni vardır.

Kitabın 28'nci sayfasına kadar tarihi malûmat sonrası vesikalardan ibarettir.

Tarih kısmında Manisa'nın Saruhan oğulları zamanında merkez olacağı gibi Osmanlılar devrinde Şehzade sancağı olarak 1444 den 1595 e kadar ehemmiyetini muhafaza ettiği gösteriliyor. Şehrin İstanbula yakınlığı, Amasya, Kütahya, Karaman'dan ehemmiyetli olması sebebiyle uzun zaman veliahd olan Şehzadelere staj yeri olmuştur. Bu sebeple saltanatın parlak devrini şehzadeleri orada bir saray ve müştemilâtı ile Manisa dağında iki yaylaya da mesire yeri yapmışlar. Bu suretle şehrin imarına hizmet etmişler.

Her gelen şehzade ya yeni bir bina yapmış yahut tamir etmiş. Fakat 1595 den sonra tamirler az olmuştur. İstiklâl savaşının sonunda şehirle beraber binanın ahşap kısmı da yanmış, iskeleti kalmış, Cümhuriyet devrinde devirle uygun bir hale getirilmiş Halkevi haline sokulmuş.

Şehzadeler türbesine halk tarafından 22 sultanlar, şehzadeler türbesi denmektedir. Hatuniye camii yaptıran Bayazid'in oğlu Şehinşah tarafından yapılmış, orada ölen şehzadeler oraya gömülmüş.

Türbe son devirlerde 1265, 1301 Hieride, son olarak saçakları Cümhuriyet devrinde tamir edilmiş.

Vesikalar kısmında muhtelif kayıtlardan alınarak 37 vesika tesbit edilmiştir ki eserin en kıymetli tarafı da burasıdır. Yalnız vesikaların herbirinin asıl yeri hakkında malûmat verilseydi iyi olurdu. Bu vesikalar Manisa'ya hizmetti olan zıvaların bir kısmının ve hizmetleri, vakıfları gösteriyor. Müdekiklerin işine çok yarar.

Kitabın türlü yerinde görülen mehazlar şayanı itimad mehazlardır: Hammer Devleti Osmanlıya tarihi mahkeme şeriyeye kuyudatı, seyahatnameler, âşik paşa tarihi...

Kıymetli vesikaları ile dolu olan bu eseri tarihimizi öğrenmek isteyen her vatandaşa tavsiye eder, Halkevlerimizin bu eseride örnek yapmalarını bildirir müellife teşekkür ve tebrik ederim.

Eser kütüphanemize No 1085 C. ile kaydedildi.

Sayfa 10 da Kâmil Sunun «Muradî-camii» broşüründen bizede yollarsanız memnun olacağız.

DİYARBAKIR - MALATYA AVCILARI ARASINDA ATIŞ MÜSABAKALARI

Mecmuamız sütunlarından bir kaçını, bundan sonra, Bölgemizin Beden Terbiyesi hareketlerine tahsisini kararlaştırdık; ve Spor muharririmizin yazılarını derece başladık.

Bölgemiz, şehrimizde teessüs ederek, Beden Terbiyesi Nizamnamesi mucibince mecburi hareketlerle işgal eden jimnastik ve İzcî Gençlik kulübünü himayesine almış ve maddi ve manevi müzaheretini bu kulübün faaliyeti inkişafına teksif etmiştir.

Kulübün Atıcılık dairesinde birde Avcılık şubesi teşkil edilmiştir. Diyarbakırımızın maruf avcıları ile halen Diyarbakır'da bulunan, muhtelif meslek ve hizmetlerde, meşhur avcılar bu şubenin âzayı âmilisinden bulunmaktadır.

Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü Atıcılık Federasyonunun tanzim ettiği talimat ve program dahilinde Elâzığ - Diyarbakır - Malatya avcıları arasında şehrimizde bir müsabaka tertib olunmuştur. Elâzığ avcıları iştirak etmemişlerdir.

Martın birinci günü Malatya

C. H. Partisi Vilâyet İdare Heyeti ve Avcılar Cemiyeti Reisi Şefik Tugay'ın riyasetinde güzide 11 avcı şehrimize gelmiş, istasyonda Jimnastik ve İzcî kulübü Başkanı Aziz Tulgar, Atletizm ajanı ve Atıcılık ajan vekili Ali Özdil, Emrazi Zühreviye hastanesi baştabibi Rifat Ün ve Jandarma binbaşısı Nazmi Özkök'ten müteşekkil istikbal heyeti tarafından istasyonda Bölge namına karşılanılmışlardır. Bu heyet aziz misafirlerimize, kendileri için ihzar olunan Anadolu oteline kadar refakat etmiştir...

Martın ikinci Cumartesi günü hava şartları gayri müsaid olmasına rağmen, muvakkat Poligonda Atıcılık Federasyonunun gönderdiği programa tevfikân :

1) Duran canavara tek kurşun mesafe : 80—100 metre; Mermi : İnhisarlar mermisi.

2) Saçma ile uçan hedefe.

3) Yuvarlak kasnağa.

4) 22 çap tüfekte, mesafe: 50 metre; Mermi adedi: 3

atiş müsabakaları yapılmıştır.

Poligonda Vali Feyzi Gürel,

Kolordu Komutanı Galip Deniz Emniyet Müfettişi Tevfik Koral ve bir çok asker ve sivil erkân ve halk ve jimnastik ve izci, Ay ve Yıldız kulüpleri ve müsabaka tertip ve Hakem heyetleri hazır bulunmuşlardır. Programın tatbiki Vali Feyzi Gürel tarafından idare ve takib olunmuştur.

Müsabakaların neticeleri :

1 inci müsabakayı 80 metreden 26 puanla Malatya, 15 puanla Diyarbakır avcıları.

2 inci müsabakayı 30 metreden 77 puanla Diyarbakır, 29 puanla Malatya avcıları kazanmışlardır.

3 üncü müsabakaya, 30 metreden 10 avcı girmiştir. Ferdi tasnif :

- 1) Malatyadan Ramazan avcı
- 2) Diyarbakırdan Ali Avcı
- 3) Malatyadan Cemil Yetkin
- 4) Malatyadan Nuri Akdeniz
- 5) Diyarbakırdan Said Taşan
- 6) Diyarbakırdan Kemal Yalın
- 7) D. Bakırdan Mustafa Özbay
- 8) D. Bakırdan Muharrem Şahinbaş

- 9) Malatyadan Bekir Kirişçi
- 10) Malatyadan Hasan Çuhacı

4 üncü müsabaka 50 metreden dairesel hedef: Ferdi tasnif.

1) Diyarbakır jimnastik ve izci gençlik kulübünden Ömer Şengül

2) Diyarbakır jimnastik ve izci gençlik kulübünden Hakkı Yılmaz

3) Diyarbakır jimnastik ve izci gençlik kulübünden Zülküf Karga

4) Diyarbakır jimnastik ve izci gençlik kulübünden Galip Turan

5) Malatyadan Nuri Akdeniz

6) D. Bakırdan Hasan Onbaşı

7) Diyarbakırdan Kemal Yalın

8) D. Bakırdan Muharrem Şahinbaş

9) Malatyadan Ahmet Fırat

Müsabakada kazananlara münasib mükâfatlar tevzii takarrür etmiştir. Bu merasime ait malûmatı gelecek nüshamızda okuyucularımıza bildireceğiz.

Martin üçüncü Pazar günü bir büyük otobüs ve iki otomobile Diyarbakır ve Malatyadan 34 avcı şiddetli ve sürekli yağmurlar altında Mardin şosası üzerinde Diyarbakıra 75 kilometrede Şilhan mevkiine giderek Keklik ve Tavşan avlamışlar ve gece geç vakit dönmüşlerdir.

Pek Sayın misafirlerimiz 4/3/1941 Pazartesi günü trenle Malatyaya avdet eylemişlerdir.

Avcılık, Fizik ve Moral: irade Hakimiyetinin, beden harekâtındaki kuvvet ve kudretin ifade ve tezahürüdür, kıymetli misafirlerimizin ve Diyarbakır avcılarımızın bu hususlarda gösterdikleri özgünlük elbetde şayamı takdir ve tebriktir.

YENİ ÇIKAN HALKEVLERİ DERGİLERİ ETRAFINDA

K. B.

İnanç Sayı 46 Birinci Kânun

Denizli Halkevinin bu dergisi bir takım iyi fikirleri ve haslatları tebarüz ettiriyor. Meselâ (Ferağat) adlı yazıda Türklük haslatlarından bir kısmı, halk edebiyatının yeni şiir tesirleri.) inde Emrah'ın koşmalarından alarak lirizm, (tasarruf terbiyesi) inde insanın zaruret ve ihtiyaçları ve bunun icabı olarak tasarruf terbiyesi tebarüz ettiriliyor. 17 nci sahifadan itibaren halkevlerinin dergileri kritik ediliyor. Bu yazı dergileri daha iyi olmağa sevk edecek mahiyette olmalıdır. Filvaki geçen nüshamızda ben biraz kritik etmek istedim. Fakat bu iş her mecmuanın bütün yazıları hakkında olamıyor, daha ziyade bazı yazılar üzerinde duruluyor. Nitekim ben bu mecmuadaki şiirleri almıyorum, edebiyatçı arkadaşlara bırakıyorum. Bütün yazıları tahlil etmek ve mecmuamızı okuyanlara bütün mecmuaların muhtevalarını ve kıymetlerini topluca göstermek yerinde olur kanaatındayım.

Kritikler

Dergilerin geliş sırasına ve bu iş için ayrılan sayfaya göre tertip ediliyor.

Başpınar Sayı 22 B. Kânun

Gazi Antep dergisinin bu sayısında mahalli lehçeye ait yeni notlar No. 9 tabirler, klişe, cümleler, mahalli şivelere ait güzel bir araştırmadır. 1936 da İstanbul da vefat eden alim, fazıl ve mütefekkir olan Arif Bilen'in yolladığı mektuplarından güzel parçalar, folklor araştırmalarından ziyaretler ve meşhur şeyhler 2 de pa dışah dördüncü Murad'ın Bağdat seferine giderken o civara gelip Şah Veli adlı bir şeyh ile muhavereyi naklediliyor. 1932 de ölen hacı Ayşe hanım adlı ümmi bir şairin yüz mısraa yakın (Destan Âlem) adındaki şiirlerinden parçalar almıyor ve Ayşe hanımın hayatı da ayrıca anlatılıyor. Kitabelere geçen nüshada yazdığım şekilde devam ediliyor. Ulu caminin kitabesinde (selase ve semanine ve tisamie) denildiği halde Gazi Antep broşüründe 608 tarihi gösteriliyormuş, hangisi doğru? Hikâye derginin en sonuna bırakılırsa bence daha iyi olur.

Yeni Türk Sayı 96 I. Kânun

İstanbul halkevlerinin bu mecmuasında suç ve suçlu, bizde ilk

matbaa, ihtiyar Don Juan'ın iniltileri, Altınordu İmparatorluğunda Kırım, Mehmet İzzet, İstanbul bibliyografyası yazıları var. Mehmet İzzet'in hayatı ve fikirlerini toplu olarak bu makale serisinde görmek mümkün. Bu yazıda yalnız milliyet nazariyeleri tahlil ediliyor. Bibliyografya yazısı müdekkiklere güzel bir mehzadır. Mecmuaya birde Atatürk ilavesi yapılmış, acı günün hatırası olması itibarile pek yerindedir.

İçel Sayı 35 I. Kânun

Mersin Halkevinin bu dergisinde umumî yazılardan başka Anadolunun iç yapısı adlı yazı tarikle karışık bir memleket coğrafyasıdır. Mersin şehrinin kurtuluşu hakkında güzel bir yazı var. Bu yazının 5 numaralı mîğribi camii bendinde Mesudiye mahallesi deniliyor. Bu ad neden verilmiş, Selçuk hükümdarlarından birisine izafe edilebilecek mi? Dertli Kerem ve saz şairi yazısından başka İçel'in eski anıtları ve tarihçesi yazıları çok iyi. Yalnız şu var, paşa türbesi üstündeki kitabede 710 tarihi zikrediliyor. Tercemesinde 710 senesinde öldü deniliyor. Terceme yanlış, aslında (Mate) tabiri yok. Belki türbenin yapıldığı tarihidir.

Gedis Sayı 45 II. Kânun

Manisa Halkevinin bu mecmu-

asında Kâzım Nami'nin Namık Kemal'in yüzüncü yıl dönümü yazısından sonra (Müdahalecilik: devlet sosyalizmi) yazısı çok iyi. Fakat bence serlevha devletçiliğimiz olsaydı daha iyi olurdu. Filvaki 3 cü sahifada Türk devlet sosyalizmi hiç bir mezhep tesiri altında değildir deniliyor ve izah ediliyor. Hepsî bizim tabirimizle (devletçilik prensibi) dir. Mamafî yazı ilmidir. Selim Sırrı'nın dağlar sizi bekliyor yazısı, iktisadi yük-selişimize bir bakış, Manisa notları. Bu sonuncu aranan fikri vermiyor. Biraz Manisa dağı tasvi-re çalışıyor. Manisa tarihine dair notlar: Tütün ve kahveye dair olan bu yazı bir çok vesikayı da ihtiva eden bir etüttür.

Uludağ Sayı 31

Bursanın bu mecmuasındaki yazılar hemen hemen felsefi ve içtimai yazılardır. Namdar Karatay'ın devrim diyalektiği yazısının dördüncü makalesi, Haydar Tolunun Estetik terbiye hakkındaki birinci makalesi (çok kısa) Rami Karul'un Ferdi Ruhîyat makalesi İsmet Bozdağ'ın mukayeseli bir tahlil lüzumu yazısı, Yörük edebiyatında, bop stil edebiyat, haberler, şiirler ve etnoğrafya incelemeleri, hikâye, Bursa şeriye mahkemesi sicillerinden nakiller kıymetli yazılardır.

HALKEVİ HABERLERİ

Evimizin aylık çalışmalarını yalnız bir sahife içinde canlandırmak mecburiyeti komitelerimizin işlerini birer satırla geçmek demektir. Her hafta muntazaman toplanan idare heyeti ve komiteler kararlarından bazılarında kayıt edememek bu mecburiyet arasında kalıyor. Bu itibarla yalnız aylık faaliyetimizi kısaca arz etmek ızdıramında kalıyoruz.

Bu ay içindeki musiki gecelerimiz bilhassa kayde değer orkestramızın, küçükler mandolin orkestrasının ve koronun bize yaşattığı bir kaç geceyi anmadan geçmek haksızlık olur. Ar komitesi reisi İhsan Ünal'ın yetiştirdiği gençler artık musiki zevklerimizi tatmin edebilecek hale geldiklerini isbat ettiler. Mandolin orkestrasına ilâveten küçük kemancılarımız da varlıklarını göstermeğe başladılar. Konser arasında verilen musiki tarihine ait konferans bize musikinin bütün tarihini aydınlattı. Bu ay içinde üç defa dinlediğimiz ve her seferinde bir kat daha sevindiğimiz bu saz hevetini tebrik etmek bir borçtur.

Yıldız spor kulübünün salonumuzda verdiği müsamerayı de ayrıca kayıt etmek lâzım. Bu müsamerede millî, mahallî oyunlar oynandı. Celâl Güzelses'in söylediği yerli havalar dinleyicileri pek memnun bıraktı.

Bu ay içinde 14 kişilik kafile halinde bir av gezisi tertip

edilerek şehrimize 70 kilometre mesafede bulunan (Şeyhan) nam köye gidilmiştir. Akşama kadar avla meşgul olunarak bir çok keklik tavşan ve güvercin avlanmış, saat 20,30 da avdet edilerek halkevine gelmiş ve avcılara çay ikram edilmiştir.

Ankaradan şehrimize gelen Konya Mebusu Bay Ali Rıza Türel in evimizde verdiği konferans çok derin bir heyecanla dinlenmiştir. Salonlarımız, bahçe ve caddeler insanla dolmuştu. Şehrin muhtelif semtlerindeki hoparlörlerimizin etrafı da kesif bir kalabalıkla çevrilmiştir.

Bundan başka (Dünya Ahvali) mevzuu etrafında bir çok hatiplerimiz salonumuzda ve muhtelif yerlerde konferanslar verdiler. Halkevi reisi, Dil Edebiyat, Köycülük ve sosyal yardım komitelerinden birer azayla Çınar kazasına gidilerek orada toplanan yüzlerce köylüye hasbuhaller yapıldı. Dünyanın bu günkü haline göre köylülerimizin vazifeleri ve ziraatın lüzumu anlatıldı. diğer kısımlarda da arkadaşımız Sadık Özbek köyleri dolaşarak halkla konuşmalar yaptı.

Ayrıca ekonomi ve ziraata müteallik iki konferans verildi. Ay başından beri devam eden (Sıhhiye Ekipleri) kursu bu ayda sona erdi.

O. O.